

*Євген
Мулярчук*

УДК 1.316.477

ФЕНОМЕН ПОКЛИКУ: голоси і тиша у досвіді покликання

У статті аналізуватиметься покликання як екзистенційний досвід людини та подія поклику в ньому, багатовимірність голосового буття і тиша як умови цього досвіду. Звертаючись до традиції екзистенційної філософії, ми маємо на меті прояснити чуття і розуміння поклику, суб'єктивно знайоме у власному бутті багатьом людям. Тут не розглядатиметься генеза ідеї покликання та історія її дослідження, що було зроблено в інших статтях, зокрема на сторінках цього журналу [Мулярчук, 2017]. Натомість буде подано деякі авторські медитації, що є частиною дослідження, яке готується до опублікування у вигляді монографії «Філософія і педагогіка покликання».

Екзистенційна потреба у покликанні

Покликання є феноменом особистісного буття, формується в чутті та розумінні людиною себе у світі, у її співіснуванні з іншими. В суб'єктивному переживанні покликання виявляється первинна відкритість людини, її здатність чути інше і можливість відповідати за себе. Ми визначаємо покликання як відповідь людини на поклик. Сенс того, що являє собою поклик, очевидно різниться у суб'єктивному досвіді: про нього можливо говорити як про стійке бажання чи особисту, внутрішню потребу людини, її інтерес чи навіть захоплення, ба більше — про суспільні вимоги та моральні ідеали, сприймані людиною як такі, що дають спрямування її діяльності та життю в цілому. Ми аналізуємо

© Є. МУЛЯРЧУК,
2019

поклик в екзистенційному сенсі як подію людського буття. Поклик може відбутися як особисте одкровення, лише нам відоме, або ж, і водночас, як такий, що приходить зі світу і звернений до нас. Проте в кожному разі відповідь на поклик реалізується у спрямуванні у світ, до справ, здійснення яких є для нас цінністю і задає сенс нашому буттю.

Поклик кличе нас відповідати за себе і перед іншими. Його подія переходить межі особистого буття, не вписується в його причинність. Джерело поклику людині не вдається осягнути. У власному розумінні ми, звісно, визначаємо походження поклику з якогось регіону буття, але не передбачаємо його так, щоб чекати та видивлятися, звідки й коли він прийде. У досвіді людини поклик виявляється одночасно внутрішнім і зовнішнім: індивідуально сприймається як внутрішній, але в ньому завжди відкрите щось більше, інакше від нас, на що й кому ми відповідаємо. Без цього неможлива сама відповідь. Поклик є спонуканням, яке спрямовує виходити поза межі нашої самості до спів-буття з людьми, до служіння справі, іншим або Богові. У житті людини, яка його не відчуває та не здійснює своє покликання, бракує сенсу і натомість переживається розпач і жах від такої пустки, марноти. Цей стан існування гнітить без виходу, без його спрямування у світ.

Прикладом розгубленості та самотності людини, яка відчуває себе покинутою серед світу, звучать слова з «Думок» Паскаля: «Я бачу незмірні простори всесвіту, що охоплюють мене, сам же прилучений до невеликого куточка цього неосяжного простору, не знаючи, чому саме тут, а не там моє місце, чому даний мені короткий час, призначено мені саме в цей, а не в інший момент вічності, як усієї, що мені передувала, так і тої, яка за мною настає. ... одне лишень знаю, що по виході з цього світу я назавжди впадаю або в мізерність, або до рук розгніваного Бога, не знаючи, який з цих двох станів буде моїм довічним таланом. Ось моє становище, сповнене нещастя, немощів, мороку» [Паскаль, 1994: с. 124–125]. У цих міркуваннях видатного філософа, фізика і математика XVII століття уявлено болісне усвідомлення скінченності існування, в якому людина неминуче віддає належне матеріальному світові. Але не так сама скінченність його турбує, як неможливість віднайти сенс, тобто напрямок у нескінченності буття, спільну міру між людським існуванням і зовні неосяжним світом. У цьому описі виявляється відсутність чуття трансценденції, без якого людина розчиняється у безмежному всесвіті, де її нічого не кличе.

В екзистенційній філософії потреба й пошук сенсу буття людини осягається як умова автентичності її існування. Так, М. Гайдегер у праці «Буття і час» показує знеособлення людини, яка віддається повсякденним справам, життю як ведеться серед загалу, не потребуючи власного сенсу [Хайдегер, 1997: с. 128]. У неї, звісно, є розуміння скінченності та страх смерті, але вона існує так, немов ще має час. Таке уникання розуміння свого дійсного стану, робить її нечутливою, нездатною сприйняти істину буття. Натомість подія поклику повертає людину до автентичності її буття, про-

буджує чуття себе, спонукає бути собою, здійснювати власні можливості у бутті-до-смерті [Хайдеггер, 1997: с. 269]. Гайдеггер називає цей поклик совістю або турботою про істину буття, намагаючись дистанціюватися від феномену совісті моральної. Йдеться про те, що поклик виникає нізвідки, адже буття не є суще, тоді як моральна совість вказує на те чи інше суще та його цінність. Звісно, у своїй аналітиці людського існування філософ твердить, що екзистенційна совість фундує моральну. Відповідно, ми можемо продовжити цю думку, що екзистенційний поклик є основою будь-якого конкретно сформованого і націленого у світі покликання людини. Однак у Гайдегера в період написання «Буття і часу» не йдеться про феномен покликання, адже для цього потрібно припускати в позитивному сенсі можливість одкровення Іншого, ніж достеменність само-буття людини та жаху її небуття. Без виміру вищого, без можливості служіння більшому, ніж кожен є сам для себе, неможливо відкривати мету існування.

У більш пізніх працях для Гайдегера стає можливим говорити про покликання людини самим буттям, про буття в його істині. У 1946 році філософ пише: «Кожен мислитель є залежним, а саме від покликання буття», суще відповідає «покликанню буття» [Хайдеггер, 1991: с. 66, 52]. Цілі епохи постають у нього покликаними, як-от була покликана до істини давньогрецька думка, «коли саме буття прояснює себе у сущому і приймає у своє покликання істоту людини» [Хайдеггер, 1991: с. 40]. Однак після «повороту» до мислення самого буття цей поклик до істини залишається аристократичним, вимагає дару слова, здатності встояти у її «просвіті» і є далеким від загалу, не досягає покликання кожної людини у її особистісному існуванні.

Релігійний екзистенціалізм, представлений зокрема С. К'еркегором, осмислює покликання людини в сенсі її суб'єктивного чуття поклику, але такого, що лунає від Бога. Данський філософ не вважає всіх людей однаково спроможними відповідати на нього. Утім, кожна людина має усвідомлювати марноту власного існування поза покликанням до буття вічного. Однак, аби чути і відповідати на релігійний поклик, людина має пережити розпач від непоєднуваності власної скінченності та нескінченності Божого буття. Вже сам цей стан є можливістю відкриття Абсолюту, виявлення трансцендентного. Так чув до себе поклик Божий, наприклад, Авраам [К'еркегор, 1993: с. 13–112]. На відміну від атеїстичного жаху, коли перед людиною розверзається лише буттєве ніщо і вона не може вийти за власні межі, релігійна віра відкриває їй можливість трансценденції — адже вона закликає до буття з Богом, у неї є мета. Звісно, подія такого поклику покладає край звичним людським міркуванням, і відповідь на нього вимагає віри в небачене, в «абсурд», мужності, рішучості, ризику. Недарма К'еркегор називає праотця Авраама «лицарем віри». Згідно з християнською релігією всі люди покликані. Проте, хоч і «багато покликаних, та вибраних мало» (Мт. 22, 14)¹.

¹ Євангелія від св. Матвія, переклад І. Огієнка.

Екзистенційна потреба бути покликаним є універсальною. Кожна людина потребує істини її буття, відкритої не лише у ній самій або у релігійному пориванні, а й у секуляризованому світі, у стосунках з іншими людьми. Це означає бути потрібним, закликаним до чогось, мати спрямування і мету в житті, відповідати їй та підтверджувати її у власному існуванні. Істина такого поклику не пізнається абстрактно, вона здійснюється у самому житті. Як твердив К'єркегор, «про істину запитує саме дух, що екзистує, ... тому, що бажає існувати в ній» [К'єркегор, 2005: с. 208]. В ситуації множинності своїх «правд», до права на які повсюдно апелюють, — ба навіть «постправди» як феномену сучасного світу — поняття екзистенційної істини стає дедалі більш нагальним і парадигмальним. У сучасних його виявах покликання людини засновується в такому чутті і розумінні екзистенційної істини з усіма її можливими моральними та соціальними ризиками. Як пише Є. Бистрицький, на відміну від класичної кореспондентної теорії істини або істини «пропозиційної» (коли мовлене відповідає фактам), життя у згоді з екзистенційною істиною орієнтує особистість на «*переживання автентичності чи неавтентичності власного існування*» і є сферою суто її відповідальності та ризику [Бистрицький, 2018: с. 58–59].

Водночас суб'єктивний аспект переживання істини не охоплює повною мірою сутність поклику. Ми зазначали, що поклик виявляється як понадособистісний, і в покликанні людина трансцендує межі індивідуального існування. Відповідь на поклик — це завжди подія відкритості, довіри до інших і бажання бачити світло сенсу поза межами особисто досяжного і пізнаваного. Без цього руху поза можливе, без трансценденції буття для людини незбагненне, смерть абсурдна, у безмежжі світу вчувається лише відмова, мовчання, невідповідність, про які писав Паскаль. Подія поклику приносить ясність мети та істину існування. У ній відбувається зсув у людському світобаченні від зосередження на собі до виявлення перспектив нескінченності поза власними межами. Покликання — це не просто реалізація бажання бути собою, але потреби стати насправді кимось визнаним, здійснити щось варте свого життя. Слово іншої людини, повчання, прочитана думка або спогад у тиші роздумів, щось сказане в рішучу мить відкриває цей напрямок, кличе змінитися, посісти власну позицію у світі, відповідати за себе, вийти назустріч іншим.

Голоси і тиша у досвіді покликання

Ми звертаємося у цій частині до опису досвіду буття людини у різноголосі світу, на тлі якого має бути почутим поклик до неї — голос, який звучить радше внутрішньо і для чуття якого потрібна тиша.

Голоси. Ми чуємо і розуміємо самих себе, відповідаючи іншим. Голоси людей та інших істот, образи і звуки речей немов закликають нас виявити себе як суб'єкта у світі. Соліпсизм єдиного суб'єкта є теоретичною фікцією,

практично безпідставною і недійсною. У присутності іншого ми переживаємо різні емоції — радіємо, ніяковіємо, відводимо очі, намагаємося стерпіти погляд або заховатися від нього. Сартр писав: «конфлікт є первинним сенсом буття-для-іншого», і ми або підкоряємося іншим, або пануємо над ними [Сартр, 2002: с. 379]. Це, звісно, лише частина досвіду співіснування. Можна інший погляд згасити своїм, але враження від нього залишиться у спогад. Людина також може нас вітати, сприймати на рівних, заохочувати. Відповісти їй — це не лише захищатися або відкриватися, це й втримати свою самість, бути собою і грати якусь роль у спілкуванні.

Чуття і бачення в певному сенсі протилежні. Ми маємо бачити тепер, щоб володіти ситуацією, нам потрібно передбачати і приготуватися до того, що буде, зберегти свою певність. Очевидне є для нас достеменним. Не вірити побаченому — це вимагає критичного зусилля, підозри в тому, що за наочним приховане інше, не те. А ось повірити, коли побачив, легше. Блаженні ж ті, хто не бачили, але вірять, казав Христос... Феноменологія бачення виходить з інтуїції самодостатнього суб'єкта, такого, що захищає або втрачає свої позиції, свободу само-буття у світі. Інакше з чуттям голосу. Голос проходить крізь поверхню речей, пронизує нашу зовнішність, кличе вийти за межі засвоєного, кличе піти за ним, бути з ним, з іншим. Від голосу людини не відвернешся, як від погляду. Слово сказане і почуте стає частиною нашого буття, озивається у нас. Навіть тоді, коли його не одразу зрозумів, коли пропустив, воно мало якийсь сенс. Німе буття позбавлене сенсу, байдужим було б і його світло. Світ, у якому ніхто до нас не говорить, хоча б знаками, в якому нічого нам не відповідає, жадливіший, ніж суцільна пітьма. Світ постає людським у слові. Речі й тіла набувають своїх значень, коли їх називають, з думкою про них. Але в того, хто кличе, особливий статус.

Голоси виявляють осмисленість буття довкола, вектори буттєвих спрямувань. У світі кожен може почути звернення до себе, у свій спосіб розуміти та відповідати на них. Нас кличуть на ім'я, наше назване «я». Ми кличемо інших по іменах. Без називання жодне суще не належить до світу нашого буття. Ми самі собі не належимо без імені. Для себе ми часом «я», іноді «ти». Сказане собі «я» звучить самочинно, а наше власне «ти» є адресатом вимоги. Ми по-різному звемося для людей. Комусь я брат чи батько, чи колега. Від людей ми отримуємо прізвиська та прізвиська. Іноді інший гранично прямо встромляє «ти» в осердя нашого для себе існування, й тоді наше любе собі «я» не має куди подітися, пришпилене до ситуації, притягнуте до відповіді.

Називають когось або щось так чи інакше відповідно до потреби. Серед незнайомих, звертаючись, вказують на чийсь роль — «чоловіче», «пані», «пасажир» або щось інше — й цього досить, щоб залучити людину до взаємодії. Того, хто не чує зовнішнім слухом, кличуть знаками. Він теж якимось «зветься», не лише в документах, а й для себе та для інших є названим. Також інші істоти, яким ми приписуємо особність, існують у «званий», поіменований спосіб — не так для себе, як для нас. Маючи свій голос, вони виявляють

себе здатними чути. Зрештою, і мертвих ми поминаємо по іменах, говоримо до них, згадуючи, і вони розмовляють з нами, бодай у снах.

Кожен, хто має голос у собі, є особою. Хто через вади слуху спілкується з іншими мовою знаків, не говорить цими знаками до самого себе, але має внутрішню мову. Інакше неможливо уявити мислячу людину. Ми розуміємо себе, відповідаємо собі, за себе, на своє буття, не обов'язково висловлюючи це для інших. Хто не тримає внутрішню мову при собі, тому бракує цілісності існування. До себе ми звертаємося зазвичай подумки. А власний голос, спрямований назовні, менш за все чуємо, адже знаємо, що говоримо, і не потребуємо слухати нами сказане. Свій голос навіть дивно чути, у запису він завжди звучить якось сторонньо. Ясніше чути той голос, який промовляє в нас самих. Він і свій і ніби інший, бо спрямований до нашої особистості, звучить спонукально, але ми вільні його не слухати. А ось сказане вголос апріорі має сенс, зобов'язує і видає нас іншим. Вже відчужене слово належить світові, його не наздоженеш, і доводиться відповідати за те, що вимовлене нами порушило у житті інших. Хто не виконує даного ним слова, не може сприйматися як повноцінний член спільноти. Дотримуватися сказаного — це необхідна в суспільстві чеснота людини.

Відповідальність стосовно інших не лише спонукає виконувати заявлене нами, а й вимагає іноді мовчати про щось. Цінність має слово, яке берегли. Марні слова позбавляють ясності наше спів-буття. І щоб тримати чіткі обрії та цілі власного існування посеред гамірного світу, ми розрізняємо у галасливому потоці речей важливе, самозрозуміле і другорядне. «Речі» — все те, що можливо «наректи». Власне багатослів'я розчиняє нас у речах та нагромаджує їх у світі нашого буття. Натомість мовчання дає змогу розчистити шлях, зібратися в дорогу. Ми мовчимо, захоплені справою, і цінуємо зосередження інших. А іноді нам видно, як мовчки інша людина концентрує зловісні, у нашому сприйнятті, наміри, й готується відповісти.

Світ голосний. Ми чуємо голоси далекі та чужі, знайомі й неприємні, зчитуємо їх з написів та поглядів. Ми по-різному ставимося до цього: віримо, беремо до серця, зважаємо на зміст або сприймаємо байдуже і не відповідаємо на почуте. Але з нами завжди є ці голоси. Буття звучить для нас, і все само-бутнє, принаймні у нашому його чутті та розумінні, щось до нас мовить. Звучання старовинної скрипки — це її голос, якщо ми готові визнати унікальність цього інструменту, чути його «душу». Але голос вона отримує у виконанні вправного музиканта; це він грає, натомість невправні руки початківця видобувають лише звуки. Звуки видають знеособлені речі, якщо сенс їхньої присутності не розкритий або байдужий. А коли ми беремося до справи, звучання речей, якими ми користуємося, набуває ритму, утворює мелодію. Одразу уявляєш таку собі кузню, індустріальний район міста, людей на току або комбайни на «широкополюх ланах»... А от мелодія офісу якось не складається до ладу, шуркотить — напевно, такі справи неспівучі. І навіть вітер поза вікном домівки «вие», тому що нам «затишно», або коли

ми боїмося холоду. Вітер не просто звучить, він має характер у нашому дослуханні до нього, коли цей рух повітря стає чимось значущим у світі нашого буття.

Нерідко люди, наділені мовою, не мають голосу у сприйнятті їх у суспільстві. Вони можуть говорити, але не здобули право чи не сподобилися бути почутими. Ними нехтують, і тоді лише протест додає потрібної гучності. Однак у багатьох відносинах ми вільні чогось не чути, когось не слухати, не зважати на почуте. Галас натовпу або буденний гомін людей залишається звуком «десь там», поки не виявиться наша потреба його осмислити. Чись звернення є подразником чи просто здійсненням вітру, поки ми не бажаємо його зрозуміти. А хтось не наважився заявити про себе достатньо голосно, і не був почутий. Так відсутність соціальних навичок людини стає на заваді здійснення бажаного. Або ж наша байдужість може поховати у небуття найщиріше слово іншого, звести його крик чи благання до звуку, який ми воліємо не помічати та якнайшвидше забути. Так тануть у нечутливості людські сподівання.

Потрібно захотіти чути або ж не могли не почути, щоб звукове буття стало покликом у нашому світі. Потрібно мати віру в те, що тебе почують, що слова немарні, для того, щоб не слабшав голос і сказане досягало мети. Однак не завжди ми налаштовані чути й самих себе, не лише інших. Серед світового шуму в нас відлунюють звуки та уривки слів. Ми починаємо жити на хвилі медійного інформаційного й розважального різноголосся. Гамір домінує, але він не хаотичний. В хаосі людина існувати не може, хоча її космос, тобто впорядкованість свідомості, не завжди твориться нею самою. Натомість існує спрямований та сегментований у розрахунку на досягнення уваги кожного з нас проплачений потік повідомлень. У його зорганізованому просторі слова мають ринкову вартість і поширюються за гроші. Є сектори, де ми вільні оперувати даностями, уникати зайвого впливу на нас, обирати, на що погоджуватися. Ми стережемося маніпуляцій нашою свідомістю, ворожості світу, стратегій влади, скептично ставимося до промов, не йдемо віри до людей та намагаємося розшифрувати їхні наміри поза словами. Ми стаємо цинічними. І ця недовіра до слова інших обертається браком власного слова до себе самих, закритістю.

Справді, людське спілкування змінюється. Відходять покоління тих, хто полюбляв збиратися, щоб погомоніти у родинному, дружньому колі, заспівати пісень. А це був спосіб оживити спільне чуття світу, його гармонію, відчутти замирення, навіть через вираження у пісні журби. Натомість тепер маємо хіба що караоке, але чи сприймаємо ми у децибелах музичного супроводу вечірок та веселих компаній повноту власного буття? Так цілісність буття людини розбивається на фрагментарні переживання і ситуації, сенс перетворюється на гру. І ми, розуміючи це, воліємо чогось не чути, вимикаємо шум задля того, щоб зберегти можливість людського слова до нас і чуття особистісного буття, власного інтересу хоча б до окремих людей.

Довкола нас гамір великої кількості людей, щільність якого неминуче зростає. Життя потребує взаємодій та комунікації. Аби втримати свій особистий простір на цьому інформаційному, звуковому, мовному, психологічному тлі, ми виокремлюємо бажане й потрібне, підбираємо фон своєї діяльності, аудіо-супровід для відпочинку. Тиша для нас — щось незвичне. Ми уникаємо її, не бажаючи, щоб вона викрила нашу самотність та непевність у світі, а можливо, й відсутність життєвої мети. Безцільне, ні на чому не зосереджене перебування наодинці із собою не мовчить; у ньому ніє, дошкуляє нудьга, від якої рятують розваги. Але тиша нам потрібна, щоб зберегти себе такими, що здатні чути в собі той поклик, який спонукатиме нас відповідати за себе та перед іншими.

Тиша. З нами, довкола нас завжди є голоси. Не вважати їх випадковими — це мати віру; почути в них потребу іншого — це виявити свій етичний обов'язок. Так, цих голосів може бути забагато. Доводиться обирати, що слухати, кому відповідати. Для утримання позиції суб'єкта у світі ми маємо розмежовувати своє і чуже, особисте і громадське, необхідне і зайве, тримаючи паузу на цій межі — момент внутрішньої тиші.

Тиша є умовою буття собою. Найпростіше свідчення цього — потреба у сні. На час ночі, на коротку перерву нам необхідно відімкнути залученість до різноманітних мереж, заховатися від хаотичних і спрямованих впливів, щоб у спокої зібрати свою самість, розвантажити зайве і потім знову братися до справ та вступати у взаємодії. Наскільки тиша важлива, підтверджує і досвід давніх релігійних самотників, і сьогодення кожного з нас. Тиша є цінністю. Її шукають у собі, за нею вирушають у дорогу, за її можливість готові платити.

Однак не існує тиші як нерухомості буття, абсолютної тиші. Уві сні та на відпочинку ми маємо можливість лише чогось і на деякий час не чути. Нам не вдається засинати, коли ми хочемо повної тиші. Тиша не пуста, і що менше у ній чути, то більше нас охоплює моторошне відчуття жаху перед невідомістю, яка нависає, — раптом ця німотна чорнота урветься чимось непередбачуваним. Безголосся світу тривожне очікуванням крику. Натомість нам миле перебування наодинці із собою, коли добре думається. Тоді, у найтихішу хвилину ми налаштовані чути світ і краще розуміємо себе. Тобто можлива тиша наповнена, і в ній ми відчуваємося у спокої. Як влучно зазначив норвезький мандрівник і письменник Ерлінг Каге, який мав досвід тривалих самотніх подорожей, тиша якраз і має промовляти: «Вона має говорити, а ви маєте говорити з нею, аби розкрити присутній у ній потенціал» [Каге, 2017: с. 12–13].

Тиша є тим, у чому ми чуємо. Вона породжує, завжди щось у собі несе. У тиші з'являється слово. У ній чутно «передзвін» буття, який ось проллється мовою, як писав Гайдегер: «Мова мовить як передзвін тиші. Тиша втихомирює, виношуючи світ і речі в їхню сутність» [Гайдегер, 2007: с. 37]. Ми маємо чути себе і світ, для того щоб наша мова прозвучала для інших, дала

їм «побачити» те, що нам ясно, що може бути для нас із ними спільним. Звісно, інші люди вчать нас виражати себе зрозумілим чином, але звертаючись до нашої здатності мати мову внутрішню. Ми маємо відкривати простір мови у собі, щоб чути й відповідати іншим. Нікого не дивує те, що в нас сперечаються власне «я» і немов щось інше, alter-ego. Але ті слова, що несуть обов'язок, мораль, призначені для нас, не завжди мають бути сказані вголос. Розголошені, вони перестають нас кликати, марні слова лише зачіпають інших. Тиша береже внутрішній світ людини, вразливий у надмірному виявленні назовні, зайва мова межує із втратою розуміння себе. І цю тишу ми маємо в певному сенсі «мабуть, і створювати», як пише Каге. Можливо, саме тому норвезький дослідник продовжує: «Тиша ніколи не старішає під сонцем, вона щоразу нова» [Каге, 2017: с. 25, 92].

Спілкування людей одразу й одночасно є слуханням і відповіданням. Повага до тих, хто слухає, виявляється в готовності почути їх навзаєм і в наданні можливості відповісти. Монологічна мова відповідальна за її мету і доцільність, за вплив на тих, кому доводиться слухати без можливості зустрічного слова. Так і самовираження митця виправдане, коли воно відповідає потребі аудиторії, є свідомим свого служіння людям. Інший має право на тишу, порушити яку варто, коли це для його блага.

Відповідальність перед собою у тиші власного сумління гостріша, ніж перед іншими. Не чути тих, хто поруч, можливо. Бути глухим до себе самого нереально. Внутрішня вимога відповідальності — це наша совість, інтерналізоване моральне знання, в якому іноді суперечливо поєднуються різні погляди та способи розуміння нашої власної ситуації. Голос совісті богослови називають голосом Божим. Щоб цей голос так звучав, треба вірити у присутність Бога в нашому бутті. Є голоси, яким вірять, не чуючи їх на слух. І наше відповідання перед собою, перед іншими та іншим — тим, у що чи в кого ми віримо, відбувається часто у невербальний спосіб. Ми відповідаємо за власне розуміння або нерозуміння себе та інших, за чуйність та глухоту, за віру та її відсутність. Ми відповідальні за небажання чути поклик, бути відкритим іншим, спрямовувати своє існування поза його межі. Проте коли немає тиші у самих собі, відсутнє чуття себе, не відбувається й поклик, нас не кличуть, і ми не потрібні ані собі, ані іншим, нас немає.

Покликання людини є способом переживати нескінченність як таку, що її стосується. Ми відкриваємо її зі свого місцезнаходження, розуміючи себе коли й не в центрі, то все ж таки на перетині спрямувань і прагнень багатьох людей. Ми задіяні у співіснуванні з ними, маємо їх чути та розрізняти у багатоголосі той поклик, відповідь якому спрямує наше життя до сповнення його сенсу. Тоді, нехай і згасаючи, воно прокладає свою траєкторію й до часу лишає по собі видимий слід у цьому світі. Буття не є скінченим у самому його переживанні. Скінченність виявлена на тлі нескінченності. Відповідаючи на поклик, ми не живемо межами власного існування. Те, що нас кличе, є понад ними. Якщо й не бачити це ясно, потрібно при-

наймні чути у цій висоті, відповіддю на що був би наш шлях, наше прямування вперед. Це потреба людини — бути званою, знайти своє місце у світі, робити щось важливе для інших замість впадання у розпач самотності серед байдужих просторів та чужих життів. І нарешті, покликання — це радість мати свій голос у світі, здобути визнання та відчувати відкритість світу нам назустріч.

ДЖЕРЕЛА

- Бистрицький, Є.К. (2018). Екзистенційна істина і постправда. *Філософська думка*, 5, 54–71
- Гайдеггер, М. (2007). *Дорогою до мови*. Львів: Літопис.
- Кагге, Е. (2017). *Тиша в епоху галасу* / перекл. з англ. Я. Лебеденка. Харків: Клуб сімейного дозвілля.
- Кьєркегор, С. (1993). *Страх и трепет* / пер. с дат. Москва: Республика.
- Кьєркегор, С. (2005). *Заключительное ненаучное послесловие к «Философским крохам»* / пер. с дат. Н. Исаевой, С. Исаева. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета.
- Мулярчук, Є.І. (2017). Про поняття покликання. *Філософська думка*, 3, 94–106.
- Паскаль, Б. (1994). *Мысли* / пер. с фр. О. Хомы. Киев: REFL-book.
- Сартр, Ж.П. (2002). *Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии* / пер. с фр. В.И. Колядко. — Москва: ТЕРРА — Книжный клуб; Республика.
- Хайдеггер, М. (1991). Изречение Анаксимандра. В: Хайдеггер, М. *Разговор на просёлочной дороге* (сс. 28–68). Москва: Высшая школа.
- Хайдеггер, М. (1997). *Бытие и время*. Москва: Ad Marginem.

Одержано 19.07.2019

REFERENCES

- Bystrytsky, Ye. K. (2018). Existential truth and “post-truth”. [In Ukrainian]. *Philosophical thought*, 5, 54–71. [= Бистрицький 2018].
- Heidegger, M. (1991). Saying of Anaximandr. In: Heidegger, M. *A conversation on a country road* (pp. 28–68). [In Russian]. Moscow: Vysshaya shkola. [= Хайдеггер 1991].
- Heidegger, M. (1997). *Being and time*. [In Russian]. Moscow: Ad Marginem. [= Хайдеггер 1997].
- Heidegger, M. (2007). *On the way to language*. [In Ukrainian]. Lviv: Litopys. [= Гайдеггер 2007].
- Kagge, E. (2017). *Silence in the Age of Noise* / tr. from English J. Lebedenko. [In Ukrainian]. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia. [= Karre 2017].
- Kierkegaard, S. (1993). *Fear and trembling* / tr. from Danish. [In Russian]. Moscow: Respulika. [= Кьєркегор 1993].
- Kierkegaard, S. (2005). *Concluding unscientific postscript to philosophical fragments* / tr. from Danish N. Isaeva, S. Isaev. [In Russian]. St. Petersburg: St.-Petersburg University. [= Кьєркегор 2005].
- Muliarchuk, Ye. I. (2017). On the concept of calling. [In Ukrainian]. *Philosophical thought*, 3, 94–106. [= Мулярчук 2017].
- Pascal, B. (1994). *The Thoughts* / tr. from French O. Khoma. [In Russian]. Kyiv: REFL-book. [= Паскаль 1994].
- Sartre, J.P. (2002). *Being and Nothing: Experience of phenomenological ontology* / tr. from fr. V.I. Koliadko. [In Russian]. Moscow: TERRA — Knizhnyi klub; Respublika. [= Сартр 2002].

Received 19.07.2019

Євген Мулярчук

ФЕНОМЕН ПОКЛИКУ:

голоси і тиша у досвіді покликання

Статтю присвячено аналізу досвіду покликання в екзистенційно-феноменологічному аспекті. Розкрито виявлення поклику в чутті та розумінні людини як її спрямування до буття у світі та як подію її особистісного існування. Показано, що покликання відповідає потребі людини у виході поза межі власної самості до співбуття з людьми, служіння справі та ідеалам. Проаналізовано проблему екзистенційної та релігійної істини поклику.

Розкрито значення голосу і тиші у феноменальному полі покликання. Проаналізовано відмінність голосового та візуального досвіду, чуття і бачення, потребу в організації звукового буття у самосвідомості людини. Показано значення тиші як внутрішнього простору досвіду людини. Тиша досліджується як екзистенційний феномен, як особливе налаштування, що створює умову для переживання повноти буття людини. Тишу розглянуто як буттєвий вимір, з якого походить мова та голос сумління і в якому має дійсність переживання відповідальності людини. Таким чином, у тиші відбувається чуття людиною себе та виявляється поклик до неї.

Ключові слова: покликання, поклик, голос, тиша, чуття себе, екзистенційна істина, відповідальність

Yevhen Muliarchuk

THE PHENOMENON OF CALL:

voices and silence in the experience of calling

The article deals with the analysis of the experience of calling in the existential and phenomenological aspects. The phenomenon of call revealed in the experience of sensing and understanding of human being towards the world and as an event of a personal existence. The study proves that calling responds to the human need of going over the limits of own self towards the co-existence with people, serving the life-work and the ideals. The author analyses the problem of existential and religious truth.

The research discovers the meaning of voices and silence in the phenomenal field of calling. Analyzed the difference between the vocal and visual experience, between the feeling and seeing, the necessity of organization of a sound being in human self-consciousness. The meaning of silence is explicated as an internal space of human experience. Silence is researched as an existential phenomenon, as a special mood making possible for a personality to experience the fullness of being. Silence is revealed as an existential dimension of the origin of language, of the voice of conscience and as a reality of the experience of responsibility of a personality. In silence, therefore, takes place sensing of oneself and occurs the revelation of a call for a person.

Keywords: calling, call, voice, silence, sensing of oneself, existential truth, responsibility

Мулярчук, Євген — кандидат філософських наук, старший науковий співробітник відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України.

Muliarchuk, Yevhen — candidate of sciences in philosophy, senior research fellow at the Department of Philosophy of Culture, Ethics and Aesthetics, H.S. Skovoroda Institute of Philosophy, National Academy of Sciences of Ukraine.